

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1342

מסכת סנהדרין נ"ד-ס' ♦ נגעים י"ד, א' - י"ד, ה'

בס"ד, י"א שבט תשפ"ה

השבוע בגליון

- ♦ "וביום השביעי שבת" - לא בכל המקומות כאחת
- ♦ יהודי מארץ ישראל שלאחר הבדלה טס לנוי - יורק
- ♦ ושם עדיין שבת
- ♦ האם ערבים חייבים כבדו מילה?
- ♦ מה דינם של חלב ודם שנבראו בספר יצירה

- ♦ מדוע כל היהודים אינם שובתים ביחד?
- ♦ השבת מיוחדת לכל יהודי
- ♦ גוי ששבת ביום שני חייב מיתה - מדוע?

- ♦ נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות
- ♦ הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס
- ♦ בול שלא הוחתם נחשב בול 'משומש'?
- ♦ עדותו המרתקת של בעל "באר הגולה"
- ♦ הבול שלא הוחתם בדואר

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אם אין אני לי - מי לי?

ריח הטחב חדר לראותיהם. ישופים סהרוריים שנחרדו לשמע המבקרים הבלתי-קרואים, חגו בצווחות בסמוך להם. החדתם העמיקה והפכה לפחד מוחשי למשמע תזמורת ססגונית של קולות אשר נפלטו מגרונותיהם של מגוון בעלי חיים.

היה זה לפני שנים רבות, כך מספרים בעלי המעשיות ר' געצל, איש בא בימים, אשר לאחר מלאת ימיו ושנותיו יספידוהו: "איש חסד, תם וישר, ירא אלוקים ומקור רבני", נודע בסביבתו כאדם אמיד, אשר רכשו יכול לפרנסו ולכלכלו ברווח גם אם היה מאריך ימים ושנים מעל ומעבר לקצוב לו משמים.

אדם עירני היה ר' געצל. לאחר שקם משנתו יכול היה לתאר בפרוטרוט לבני ביתו ההמומים את אשר שוחחו בלחש בעת שעיניו היו עצומות. חושיו הדרוכים וכשרונו החרף סייעו לו לצעוד קדימה עוד לפני שהסובבים אותו ידעו כי יש לפסוע כלל.

אותו חורף פולני תקף את עצמותיו ללא רחם, ור' געצל חש כי מה שהיה כבר לא יהיה. אין דרך חזור מחלון דירתו המפוארת השקיף ר' געצל על הדרך המובילה אל בית העלמין, בו טמונה רעייתו, וליבו אמר לו כי לא תחלוף תקופה ארוכה ובני אדם אחרים ישקיפו מחלון זה על השביל המוביל לקברו של ר' געצל.

דף נו/א והשני אומר אף אני כמוהו

נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות

כידוע, הפרשת תרומות ומעשרות היא פעולה מורכבת. תחילה, יש להפריש תרומה. לאחר מכן יש להפריש מעשר ראשון ומן המעשר ראשון יש להפריש תרומת מעשר. כמו כן יש להפריש מעשר שני ולפדות מעשר שני ורבעי. עקב מורכבות הפעולה, הוכן נוסח מיוחד לאומרו בעת ההפרשה. אלא, שרבים אינם בקיאים בנוסח זה, ועל כן, אדם הבא להפריש תרומות ומעשרות ונוסח ההפרשה אינו בידו, עליו להזהר מאד מ"אילתור" נוסח עצמאי משלו, שמא לא יופרשו התרומות והמעשרות כראוי.

"חזון איש" זצ"ל ("חזון איש" דמאי סי' ט"ו ס"ק ו') כותב רעיון חדשני להפליא, שלא הוזכר על ידי הפוסקים האחרים: "מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרומות ומעשרות על פי חכם, והוא בדרך ואין בידו הנוסח ואינו בקי להפריש, יקח יותר מאחד ממאה [1%+] ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו כדת" ודין! היינו: המבקש להפריש תרומות ומעשרות יאמר, כי ההפרשה תחול כפי שכתוב בנוסח המצוי בביתו.

שתי ראיות מביא "חזון איש" לחידושו זה. האחת מן ההלכה והשניה מסוגייתנו. הראייה מן ההלכה מתבססת על דברי הרמ"א ("שולחן ערוך" אבה"ע סי' ל"ח סעי' א) הכותב, כי הרוצה להתנות תנאי כדת וכדין, רשאי לומר בקצרה, שתנאו יחול "כתנאי בני גד ובני ראובן", הלא הוא "אבי התנאים", שממנו נלמדו הלכות תנאים. הרי לנו, כי די בציון הנוסח הכתוב במקום מסויים, ואין צורך לאומרו בפרוטרוט. הראייה הנוספת היא מסוגייתנו, בה מבואר, כי כאשר עדים מעידים שפלוני ניאץ את שם ה', אין כל אחד ואחד מהם צריך לומר במפורש את אשר שמע, אלא די בכך שהראשון מעיד, והעדים הנוספים אומרים "אף אני כמוהו".

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ("תשובות והנהגות" ח"א סי' תרס"ז וח"ד סי' רנ"ח) מעיר, כי אין אמירה מקוצרת זו מועילה אלא למי שמבין את ענייני ההפרשה והחילול. אולם, מי שכלל אינו מבין מה הוא עושה, אין מועילה לו הפרשה מעין זו, והרי הוא כעד שיאמר "אף אני כמוהו" ואינו יודע מה אמר הראשון...

הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס: "חזון איש" מסר כי אמירה מקוצרת זו כשרה היא לכתחילה, אך אין לתלמיד חכם לנהוג כן באופן קבוע, כי יש בזה משום "שכחת התורה ומיעוט ההתעסקות

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה לינצר** ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב בשבט תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו עו"ד הר"ר **שמואל לינצר** ומשפחתו שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר גליק** ז"ל

ב"ר יוסף שלמה ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בתו וחתנו **לוסיאן גלדצהלר** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יהודית גיפמן** ע"ה בת ר' יוסף חיים ז"ל

נלב"ע י"א בשבט תשס"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אילן גיפמן** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

נר ה'
נשמת
אדם

בה". אלא, שהגר"ח קנייבסקי זצ"ל העיר, כי לעיתים עדיפה הפרשה זו על פני הפרשה השגרתית. כגון, כאשר אדם מבקש להפריש תרומות ומעשרות ממשקה תוסס. שכן, המפריש קובע מקום למעשר ראשון בצד צפון של הכוס, ולמעשר שני הוא קובע מקום בצד דרום של הכוס. כאשר הוא מפריש בנוסח הרגיל, יתכן מאוד שעד שהגיע להפרשת מעשר שני כבר נע המשקה ממקומו, והמפריש עלול להחיל את ה"מעשר שני" על אותו משקה שהופרש כמעשר ראשון. לעומת זאת, ההפרשה בנוסח הקצר מחילה את הכל בשברירי שניות, ולפיכך, במקרה זה, היא עדיפה ("דרך אמונה" תרומות פ"ג הל' ט' ב"באור ההלכה" ד"ה "מקום" ועיי"ש עוד).

דף נז/א גנב וגזל... וישראל בכותי מותר

בול שלא הוחתם נחשב בול 'משומש'?

בסוגייתנו דנה הגמרא אם גזל גוי מותר, והראשונים מציינים, כי דין זה שנוי במחלוקת תנאים (ב"ק קיג/ב ועיי"ש חילוק בין גזל גמור להפקעת הלוואה, ב"מ קיא/ב), אם הדבר אסור מן התורה [עיי"ש ברש"י ד"ה "ישראל בנכרי מותר", שחולק, ועיי"ש בהגהות הגר"א וב"חוט המשולש" סי' י"ז]. לדעת בעלי התוספות (ב"מ פז/ב ד"ה "אלא"), גם הסוברים שגזל נכרי מותר, מודים שהדבר אסור מן התורה, כאשר עלול להגרם חילול ה' עקב כך [עיי"ש בר"ן, שלדעת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן]. **להלכה** נפסק, כי גזל גוי אסור מן התורה (רמב"ם הל' גזילה ואבידה פ"א הל' ב', טור ו"שולחן ערוך" חו"מ סי' שמ"ח סעי' ב' וסי' שנ"ט סעי' א', עיי"ש ב"ש"ך ס"ק ב'. ע"ע "מנחת חינוך" מצווה רכ"ד אות ב').

עדותו המרתקת של בעל "באר הגולה": הפוסקים לדורותיהם שבו והתריעו מפני איסור זה ומחילול ה' הגדול הכרוך בעבירה זו. הרדב"ז כתב (תשובות מכת"י סי' קס"ח), כי אין לפדות ממאסר את אלו היודעים שאסור לגזול מן הנכרי ועושים כן כדי להתעשר, מאחר שהם משומדים להכעיס. בעל "באר הגולה" הנוהג להסתפק בהערות קצרות ובציוני מקורות בשולי ה"שולחן ערוך", חרג ממנהגו בחלק חושן משפט סי' שמ"ח, העוסק בגניבת גוי ובהטעייתו, וכתב (סעי' ב' אות ה'): "ואני כותב זאת לדורות, שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו העכו"ם, ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון, ולא הניחו אחריהם ברכה... רבים אשר קדשו ה' והחזירו טעויות העכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והצליחו, והניחו יתרום לעולליהם!"

הבול שלא הוחתם בדואר: בניגוד לגזל עכו"ם שאסור מן התורה, אבידת גוי מותרת (להלן ע"ב). לפיכך, במקרים מסויימים יש לדון אם הם נחשבים כגזל או כאבידה. כך אנו מוצאים את הגאון רבי שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל, בעל שו"ת "פאת שדך" המספר (ח"ב סי' קמ"ט), כי קיבל בדואר מכתב מבוטל, אשר בטעות לא הוחתם על ידי שירות הדואר, והסתפק אם בול זה נחשב כאבוד מן הגוי, או כגזול מידו. מחד גיסא, ניתן לדון את הבול כאבוד, אחר ש"נעלם" מעיני המחטים. אולם, מאידך גיסא מה הבדל יש בין בול זה לבול שהוחתם בגושפנקא? שניהם משומשים המה, אלא שלזה חותמת על כך ומזולתו נעדרה החותמת.

ה"חזון איש" זצ"ל שנשאל על כך ענה, כי מסתבר שהבול כבר נפסל, ושימוש נוסף בו נחשב כגזל ("מעשה איש" ח"ה).

דף נח/ב אפילו שני בשבת

מדוע כל היהודים אינם שובתים ביחד?

עקב צורתו העגולה של כדור הארץ, אין השמש מאירה את פני האדמה בזמן אחד. לכן, כאשר בארץ ישראל החמה לוחטת, שוררת עלטה כבדה במקומות אחרים, וחוזר חלילה. נתון זה מעורר את השאלה אשר רבים וטובים התחבטו בה, כעדותו של הרדב"ז - מאחר ששבתת היום השביעי היא זכר למעשה בראשית - לשבתת הקב"ה ממעשה בריאת העולם, האם לא היה מן הראוי שהעולם כולו ישבות כאחת לציון הדבר? לדוגמה: שבכל העולם ישבתו לפי זמן השקיעה והזריחה במרה, שם נצטוו בני ישראל על השבת?

השבת מיוחדת לכל יהודי: הרדב"ז (שו"ת ח"א סי' ע"ו) מבאר, כי שאלה זו מבוססת על ההנחה, ששבת קודש הוא יום שבתה ומנוחה כללית לכל העולם, ברם, האמת היא, ששבת קודש מיוחדת היא לכל יהודי ויהודי לפי מקומו, שהרי השבת "אות היא ביני וביניכם", ולפיכך, על כל יהודי לשמור במקום המצאו על האות והסימן שציווהו הקב"ה. אמור מעתה, השבת היא היום השביעי שלאחר ששת ימי המעשה. בכל מקום מונים ששה ימי מעשה, לפי מניין ששת ימי בראשית, ושובתים ביום השביעי.

גוי ששבת ביום שני חייב מיתה - מדוע? סיוע לביאורו מוצא הרדב"ז בסוגייתנו, בה מבואר, כי גוי ששבת חייב מיתה גם אם הוא שבת ביום השני בשבוע. מה לשבת וליום השני בשבוע? אין זאת, אלא שיום השבת הוא היום השביעי לאחר ששה ימי עבודה. עד כדי כך שאם גוי עבד ששה ימים

בכל מהלך חייו נהג ר' געצל לסדר את ענייניו על הצד הטוב ביותר, וכך צרר ר' געצל מעות רבות בתרמילו, זימן את עגלונו הוותיק ויצא לדרך.

היה זה מעין מסע פרידה מן העולם הזה. ר' געצל הורה לעגלונו כי בדרכם למחוז חפצו יסייר עמו בכל הירידים הגדולים, בערי הביירות הגדולות של אירופה, במרכזי הסחר ובשווקי הבהמות העצומים. מבעד לחלון עגלתו בהה ר' געצל במתרחש, תוך שהוא מעלה בזכרונו את הימים בהם היה מהלך במחוזות אלו, מוקף בפמליית מזכירים ומשרתים, בדרכו מרכישת להקה אדירה של אוזנים במחיר אפסי מפרץ שירד מנכסיו, אל עסקה מוצלחת אחרת בה יחתום על שותפות בעסקת ייבוא פולי קפה מעבר לים.

העגלה חלפה ביעף על פני אתרי הזכרון של ר' געצל, ובעוד ראשו שקוע בימים עברו, התעורר ר' געצל אל קרקע המציאות בעזרת נכדיו הקטנים, שאפפהו בחום מכל עבר.

בנו בכורו נאחו התרגשות לרגל ביקורו הבלתי צפוי של אביו, ולאחר סדרת הברכות המתבקשת הסבו השניים בחדר סגור, ור' געצל פתח את סגור לבו.

בני בכורי, הנה זקנתי ושבתי, נאנח ר' געצל, ונשאתי הנה את עצמותי הלאות כדי לשמוע מפיך, מה תעשה למעני לאחר שתשובו מהלוויית!

מאז ומעולם נהג ר' געצל לדבר ישירות ללא גינונים, אך למשמע דבריו אצלו של האב, צללו אזני בנו. אבא. מדוע הנך שח כך. בעזרת ה' עוד נכוננו לך ימים טובים ורבים...

מה בפיך, האיץ בו ר' געצל. אל תעכבני. עלי לבקר גם אצל שני אחיך.

משלא נותרה בידו ברייה, פרס בנו בכורו של ר' געצל בפני אביו את כל הרעיונות ששמע אי פעם על הנצחת נפטרים כבודים. אקים בית כנסת על שמך, ובכל יום זכרון אכניס בו ספר תורה לעילוי נשמתך. בבית כנסת זה תוקם חברת התהילים הגדולה ביותר בעולם, ועל קברך יעלו מידי שנה עשרות תלמידי חכמים וצדיקים שיתפללו לעילוי נשמתך. בביתי ידלק נר זכרון, שמו זית זך, עד כלות כל הימים, וספר חידושי תורה מאת טובי הלמדנים יצא לאור לזכר נשמתך.

היטב דיברת, פלט ר' געצל, ותחושת נחת פשטה בכל גופו.

בנו השני של ר' געצל העפיל ברעיונותיו על אחיו הבכור. כל אלו, אבא, דברים פשוטים הם, אשר ברור כי יש לעשותם למען העלות את נשמתך ממדרגה למדרגה עד הגיעה למקומה הראוי. אני אקים ישיבה גדולה שתקרא "זכרון געצל", ועל כל ספר קודש מספרי הישיבה יכתב, כי יש ללמוד בו לעילוי נשמת ר' געצל בן ר' פייבל, ובכל ...

היטב דיברת, קטעו ר' געצל, שלפתע חש בלבו ומיהר לבקר בבית בנו השלישי.

יודעי דבר אמרו עליו, על בנו השלישי של ר' געצל, כי הוא נטל את פקחותו של אביו ואת שנינותה של אמו, ומשניהם את חכמתם. את בן הזקונים שלו חיבב ר' געצל עד מאד, ובמהלך נסיעתו למעונו הרהר ר' געצל אלו רעיונות יעלו במוחו המבריק.

נשיקות לנכדים, דרישת שלום למחותנים, ור' געצל הסתגר עם בנו השלישי בחדר ופרס לפניו את בקשתו.

להפתעתו ביקש ממנו בנו להמתין קמעא, יצא את החדר וכעבור זמן קצר שב ובידיו חבילת נרות. טוב מראה עיניים ממשמע אזניים, ציטט הבן באזני אביו את המשפט המוכר. אבקש ממך להתלוות אלי אל מקום מסויים מחוץ לעיר שם אבהיר את עצמי. בתוך כך חפץ הבן בידי שני נרות וביקש מאביו: הכנס גם אתה נרות אחדים לכיסך, אנו עומדים לפסוע במקום חשוך.

ר' געצל קצר רוח היה, ופטר את בנו: אין צורך. די בנרות שנטלת עמך.

יהי כן, פלט הבן, והשניים יצאו לדרכם.

רצופים ונח ביום השביעי, אף שהוא היום השני בשבוע, הרי הוא נחשב כמי ששבת וחייב מיתה; חיזוק לדבריו גם מוצא הרדב"ז בגמרא (שבת ט/ב), בה מבואר, כי ההולך במדבר ואיבד את חשבון הימים "מונה ששה ומקדש שביעי". שוב, מוכח, כי השבת נמסרה לכל יהודי ויהודי באשר הוא, ואין היא יחידת שבתה שירדה על כל העולם. [בבית מדרשנו העירו, כי ברש"י ובר"ן שם מבואר, כי דין זה של מונה ששה ומקדש שביעי הוא מדרבנן, זכר לשבת. לפי"ז אין עניינו לנידון דידן, שהוא מעיקר הדין].

"וביום השביעי שבת" - לא בכל המקומות כאחת: המהרי"ט ("צפנת פענח") מתייחס לנושא זה בדרך שונה. לדבריו, תהליך בריאת העולם לא התרחש בעת אחת בכל מקום, אלא כשאמר הקב"ה "תוצא הארץ דשא", החלה הארץ להצמיח דשא ממקום מסויים, והתהליך המשיך על פני כל העולם במשך עשרים וארבע שעות רצופות עד שהדשא צמח בעולם כולו. היינו: בריאת העולם עצמה לא ברגע אחד היתה, אלא בכל מקום לפי זמניו הוא. גם ה"חתם סופר" זצ"ל כתב בסגנון דומה, והוסיף, כי גם שבת הקב"ה ביום השביעי לא היתה בבת אחת בכל המקומות, כי אם בכל מקום בעת שהסתיים היום השישי שבתה בריאת העולם. מעתה, ברור, איפוא, כי כשם שהקב"ה שבת ביום השביעי בכל מקום לפי זמנו, כך גם מצוות השבת ניתנה בכל מקום לפי זמנו (הובאו בשו"ת "משפטי עוזיאל" א"ח סי' כ"ט).

אם נבקש לתמצת בקצרה את ההבדל בין הסברו של הרדב"ז להסברו של המהרי"ט וה"חתם סופר", ננסח זאת באופן הבא: הכל מסכימים, כי כל יהודי מצווה לשמור שבת ביום השביעי שחל במקום שהותו. אלא, שהשאלה היא, מהיכן נובע חיובו לשבות. לדעת הרדב"ז, חיובו הוא משום שכל יהודי מצווה לשבות, וזמן מצווה זו נקבע לפי מקום שהותו. אולם, לדעת המהרי"ט וה"חתם סופר", חיובו של היהודי לשבות נובע מן העובדה שבמקום שהותו חל היום השביעי. הוי אומר, מקום שהותו הוא המחייבו, ואינו מהווה אמצעי להגדרת זמני המצווה בלבד.

יהודי מארץ ישראל שלאחר הבדלה טס לנוי - יורק ושם עדיין שבת: בדורות האחרונים התעוררה שאלה מעניינת. כיצד ינהג יהודי בן ארץ ישראל, שהבדיל במוצאי שבת על הכוס, עלה על מטוס מדגם "קונקורד", ונחת בניו יורק בשבת אחר הצהרים. מצד אחד, הוא כבר קיים השבוע את מצוות השבת. ברם, מאידך גיסא, במקום בו הוא שוהה כעת, תקף היום השביעי המחייב שבתה ממלאכה. בספק זה דנו האחרונים, ובצדדיו של הספק אנו מוצאים גם את ההבדל בין הסברו של הרדב"ז להסברו של המהרי"ט וה"חתם סופר" הנזכרים לעיל. שכן, לדעת המהרי"ט וה"חתם סופר", חיוב היהודי בשמירת השבת נובע מן העובדה, שבמקום שהותו חל היום השביעי שבו שבת א-ל מכל מלאכה. לפיכך, בכל מקום שבו חל היום השביעי חייבים היהודים בשבתה, גם אם שבתו קודם לכן במקום אחר. לעומת זאת, לדעת הרדב"ז, הרי השבת ניתנה לכל יהודי בנפרד, וצווי אלוקי פוקד על היהודי - בכל שבוע שבות יום אחד. מעתה, יהודי שכבר שבת בשבוע זה וקיים מצווה זו, אינו צריך ואף מצווה לא תעלה בידו אם קיימה פעם נוספת. יש לציין, כי נידון זה הוא מדין תורה בלבד, אך מדרבנן, לכל הדעות עליו לנהוג לחומרא, כמקום שהוא נמצא בו כעת (האדמו"ר מגור זצ"ל בעל ה"אמרי אמת" בפסקי תשובה ח"ג סי' רנ"ב, סובר שכיון שכבר קיים את מצוותו בשלמות, אינו חוזר ומתחייב - עיי"ש שדן לעניין יו"כ ופסח. לעומת זאת בשו"ת "בצל החכמה" ח"ד סי' פ"ג מצדד, שכיוון שנמצא כעת במקום שיש בו קדושת שבת, הוא חייב בזה מדאורייתא. ועיי"ש שו"ת "תורה שלימה" בראשית אות ת"ל, ועיי"ש שו"ת "אור לציון" סי' י"ד).

דף נט/ב את בריתי הפר לרבות בני קטורה

האם ערכים חייבים בברית מילה?

כתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"י הל' ח'): "אמרו חכמים, שבני קטורה, שהם זרעו של אברהם שאבא אחר ישמעאל ויצחק, חייבין במילה. והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה, יתחייבו הכל במילה בשמיני". נידון הלכתי מרתק קיים בספרי האחרונים אודות הלכה זו.

בסוגייתנו מבואר, כי יצחק אבינו וזרעו אחריו התחייבו במצוות מילה, ואילו זרעו של ישמעאל אינו חייב במצווה זו. לגבי ששת בני קטורה, הלא הם בני אברהם, מבואר בסוגייתנו, כי גם הם התחייבו במצוות מילה. אלא, שלדעת רש"י (ד"ה "לרבות"), הם בלבד התחייבו בכך, ואילו זרעם אחריהם פטור. אך הרמב"ם חולק וסובר, כמובא לעיל, שגם זרעם התחייב במצוות מילה. לפיכך, פסק הרמב"ם, כי גם בני ישמעאל חייבים במילה, משום שבני ישמעאל התערבו בבני קטורה, ועליהם למול את עצמם מספק.

הגאון בעל "שאגת אריה" (סי' מ"ט), תמה על דברי הרמב"ם, שהרי סנחריב מלך אשור עירב את בני כל האומות אלו באלו, ומיני אז אין איש מאומות העולם יודע את מקורו האמיתי, ולפיכך, מבואר בגמרא (ברכות כח"א), כי גר עמוני רשאי לישא ישראלית ואינו פסול מלבוא בקהל, משום שאין כל וודאות כי אכן עמוני הוא, ואף מחמת הספק, שמא עמוני הוא, אינו צריך לחשוש,

עמד ר' געצל עם בנו בפתחה של מערה חשוכה במעבה היער, ובראשו מרצד סימן שאלה גדול: מה הוא רוצה להראות לי?

שילב הבן את זרועו בזו של אביו המופתע, והשניים פסעו אל תוך המערה. לאחר צעדים אחדים לא יכלו השניים להמשיך לצעוד, עקב האפילה המוחלטת שאפפה אותם מכל עבר. הבן שלף נר שגוה והציתו, ולאורו המשיכו האב והבן בדרך.

הלאה, הלאה, אנתנו צריכים להכנס למעמקי המערה, זירבן הבן את אביו הסקרן.

חלפו עברו להן כעשרים דקות, ושלהבת הנר החלה לרקד ולהקיץ את צלליותיהם על קירותיה המשוננים של המערה. הם הספיקו להבחין כי תהום פעורה לימינם ומאורת זוחלים רוחשת משמאלם, כאשר האש הבליחה באור גדול וכבתה באחת.

פיק ברכיים תקף את ר' געצל. שמונים ושבע שנותיו חלפו איכשהו, ועתה הוא נקלע לעסק ביש שכוה. ירחם ה'! נו, דחק בבנו, הצת כבר את הנרות שלך. אבא, לאט הבן באזנו של אביו ההמום, אין לי נרות. תוציא בבקשה את הנרות מכיסך!

אני, רעד קולו של הישיש, לא נטלתי עמי נרות. בני יקירי, סמכתי עליך!!!

הבן חיבק את אביו. זה בדיוק מה שרציתי לומר לך אבא! אל תסמוך על אף אחד! אתה בעבמך, כל עוד נשמתך באפך, אסוף זכויות לעילוי נשמתך. למד משינית וגמרא, קבע עיתים לתורה והרבה במצוות ובמעשים טובים. ביקרת אצל כל אוהבך, כדי לברר מה הם יעשו לעילוי נשמתך. ראשית היה עליך להתיישב מול המראה ולשאול את עצמך: **מה אני, געצל, עושה לעילוי נשמתיי???**

המעניין לכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נז/א ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין

רצון יראי

בימיו האחרונים של הגר"י סלנטר זצ"ל, הוא פנה אל מארחו ובקש ממנו, כי אם יחלה לפתע בשבת - לא יחלל עליו את השבת. זאת, משום שבסוגייתנו נאמר, כי הרועים את בהמותיהם בשדות אחרים, גזלנים הם, ולפיכך אין להצילם מסכנת נפשות. "מאחר שאנשים תומכים בו, בחושבם, שצדיק הנני", נאנח הצדיק, "אני נהנה מהגזל!"

המארח שהחל לחשוש... פנה אל רבי יצחק אלחנן זצ"ל מקובנה, שכמובן הורה לו, שלא להשמע לבקשתו של רבי ישראל...

רבי יעקב קמינקי זצ"ל שסיפר זאת, מפי בנו של אותו אדם, ציין ש"רצון יראי יעשה". הגר"ס חלה במוצאי שבת, ונפטר בערב שבת בסופו של אותו שבוע ולא חללו עליו את השבת. ("רבי יעקב").

דף נז/ב בן נח נהרג בדין אחד ובעד אחד

בין יעקב ללבן

מבואר בסוגייתנו, שבן נח נהרג גם על פי עד אחד. זהו, דרש המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שאמר לבן ליעקב (בראשית לא/נב): "עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת". עבור לבן היה די בעד אחד - "הגל הזה", ואילו עבור יעקב היה צורך בשני עדים - "את הגל הזה ואת המצבה הזאת" (מהרי"ל דיסקין על התורה).

דף נח/ב המגביה ידו על חבירו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע

המרים יד על חבירו

פעם אחת, ביום השנה לפטירת אמו, ביקש ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל ממשמשו לארגן מניין

משום שרוב אומות העולם אינן עמונים והולכים אחר הרוב. מעתה, כאשר סנחריב בלבל את אומות העולם, מן הסתם, שגם בני קטורה ובני ישמעאל התערבו עם הכל, אי לזאת, כל הנחשב לישמעאלי אינו חייב במצוות מילה, שהרי אין כל ודאות אם ישמעאלי הוא או בן לאחת מאומות העולם האחרות.

שמה תאמר, כי על כל גוי לחשוש שמה הוא מבני קטורה? אחר שראינו כי גר אינו צריך לחשוש שמה עמוני הוא, משום שהולכים אחר רוב אומות העולם שאינן עמונים, כך גם כל אחד מאומות העולם אינו צריך לחשוש שמה מבני קטורה הוא, שהרי בני קטורה הם מיעוט בקרב אומות העולם, ולפיכך אין עליו למול את עצמו.

אלא, שבעל ה"נודע ביהודה" (שו"ת מהדורא תנינא אה"ע סי' מ"ב) חולק על הנחת יסוד זו. לדעתו, כל הגויים חייבים במצוות מילה, משום שעליהם לחשוש שמה מבני קטורה המה. **הלמאי אין הולכים אחר הרוב?** מחדש ה"נודע ביהודה", כי דין התורה שהולכים אחר הרוב נאמר לגבי יהודים בלבד, אך גוי המסתפק בדבר מה, אינו יכול לסמוך על הרוב! לפיכך, רק עמוני שהתגייר והפך ליהודי יכול לסמוך על הרוב... אך כל גוי המסתפק אם הוא מבני קטורה, חייב במילה. [עיי' ב"מנחת חינוך" מצווה ב' אות י"ב שתמה על דבריו, שאם כן מדוע ציין הרמב"ם את בני ישמעאל בלבד].

אולם, מספר אחרונים (שו"ת "שואל ומשיב" ח"ד סי' ק"ה, "חמדת ישראל" ח"א דף קח/א ד"ה "אך", שו"ת "מחנה חיים" ח"ג סי' ח') העלו רעיון מבריק ולפיו, הערבים בלבד חייבים במצוות מילה. שהנה, בני ישמעאל, אף שהיו פטורים ממצוות מילה, נהגו כישמעאל אביהם ומלו את עצמם. כאשר בלבל סנחריב את אומות העולם, אמנם התערבו הכל בכל, אך הנימולים, הלא הם בני קטורה [שהיו חייבים במילה] ובני ישמעאל [שנהגו למול את עצמם], לא התערבו באומות העולם, שהרי סימן היכר מובהק היה להם שהם נימולים. הבלבול שאירע לבני ישמעאל ולבני קטורה היה בינם לבין עצמם, שהרי שניהם נימולים היו. מעתה, אין להסתפק על כל הנכרים אם מבני קטורה המה, שהרי בני קטורה לא התערבו באומות העולם. רק הערבים הם החייבים במילה, מחמת הספק שמה מבני קטורה הם שבהם נתערבו... [עיי' עוד "אוצר הברית" פרק י"א סי' א' ס"ק כ"ו שליקט איסורים שונים שישנם במילת גוי שאינו מבני ישמעאל ומבני קטורה].

דף נט/ב אין דבר טמא יורד מן השמים

מה דינם של חלב ודם שנבראו בספר יצירה

שני אריות פגש רבי שמעון בן חלפתא בעת שהיה מהלך בדרך, כך מספרת סוגייתנו. עקב הסכנה המוחשית קרא רבי שמעון בן חלפתא את הפסוק (תהילים קד/כא) "הכפירים שאגים לטרף", ומיד נעשה לו נס ושתי חתיכות בשר ירדו מן השמים, האריות השביעו את רעבונם באחת מהן, והותירו את החתיכה השניה. נשא רבי שמעון בן חלפתא את חתיכת הבשר הנותרת, הביאה לבית המדרש ושאל אם בשר זה טהור הוא אם לאו. השיבוהו החכמים, ודאי טהור הוא, כי "אין דבר טמא יורד מן השמים".

בהמשך פרקנו מספרת הגמרא (לקמן ט/ב) על רב חנינא ורב אושעיא, שבכל ערב שבת היו עוסקים בהלכות יצירה, ומתוך שצירפו אותיות משמו של הקב"ה שבהן נברא העולם, נברא להם עגל משוכח ואכלוהו. אלא, שלא נתבאר בגמרא, אם עגל זה זקוק לשחיטה, או שמה, מאחר שלא נוצר כדרך העולם מאב ואם, אין הוא זקוק לשחיטה. ספק זה העלו האחרונים והשל"ה הקדוש (פי' וישב דף ע') כתב, כי בהמה שנוצרה על ידי ספר יצירה אינה זקוקה לשחיטה. בספר "סדר הדורות" (סדר תנאים ואמוראים אות ש' מערכת רבי שמעון בן חלפתא אות ב', דף קפ"ב) כתב, כי מסוגייתנו מוכח, שבהמה זו אינה צריכה שחיטה. שהרי, רבי שמעון בן חלפתא הסתפק, אם חתיכת בשר זו שירדה מן השמים, של בהמה טמאה היא או של בהמה טהורה, ומשמע שמבהמה טהורה היא נחה דעתו. אם אכן יש לשחוט בהמה שנוצרה שלא על ידי אב ואם, לא ניתן היה לאכול חתיכת בשר זו שמעולם לא נשחטה.

בעל ה"טור ברקת" (הל' יום טוב דף קמ"ג) גם כתב כי אין צורך לנקר בהמה היורדת מן השמים, וגם אין חובה להוציא את גיד הנשה שבה. בעל ה"שדי חמד" (מער' חמץ ומצה סי' ב' אות ג') טורח להבהיר לאור דיון זה, כי אם יארע לאדם שתיפול לו חתיכת בשר ממרומים, אל ימהר לאוכלה מתוך מחשבה שזוהי חתיכת בשר ממרומים, מאחר שאם עלינו לבחור בין אפשרות שהורידו לו בשר מן השמים לבין האפשרות כי הרוח שאבה חתיכת בשר זו והנחיתה אותה בחצירו, היא זה נבון להתייחס אל האפשרות השניה... דינים אלו נאמרו לאמוראים, אשר היה בכחם לברוא בהמה על פי ספר יצירה, וידוע ידעו היטב אם חתיכת בשר זו מן השמים היא אם לאו.

מעניין לציין, את דברי רבי צדוק הכהן מלובלין (סי' ו') כי למרות שבהמה שנבראה שלא בדרך הטבע אינה זקוקה לשחיטה, מכל מקום ראויה היא להקרבה על גבי המזבח.

אנשים מצומצם לתפילת שחרית בביתו. אחר שהלה עשה כמבוקש, ניסה אדם נוסף להכנס לחדר התפילה, אך הגבאי נאבק עמו, סטר על לחיו והשליכו החוצה.
גם לעת תפילת מנחה, זימן הגבאי מניין אנשים מצומצם, והפעם כלל את עצמו ביניהם. ה"חידושי הרי"ם" נכנס לחדר, סקר את הנוכחים, ואמר: "חסר אחד". השיב הגבאי: "יש מנין". נענה הרבי: "אתה אינך בחשבון. אתה סטרת היום ליהודי, וכפי שפסק הרמ"א על "שולחן ערוך" (ח"מ סי' ת"כ סעי' א') אין לצרפך למנין!" ("אדמו"רי גור").

דף נח/ב גוי ששבת חייב מיתה

עדותו של הגוי פוסלת

שבת, אומרים בשם ה"שפת אמת" זצ"ל, היא עדות על בריאת העולם. לפיכך אסור לגוי לשבות, שהרי "נמצא אחד מהם קרוב או פסול - עדותו בטלה..." ("האוצר היהודי").

דף נח/ב גוי ששבת חייב מיתה... אפילו שני בשבת.

וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים

מבואר בסוגייתנו, ש"גוי ששבת חייב מיתה... אפילו בשני בשבת", כלומר, אף ביום אחר מימות השבוע אסור לו לקבוע שבת לעצמו. בכך מתפרשת תפילת השבת "ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים" - את יום השבת, "וגם במנוחתו" - מנוחת יום השבת - "לא ישכנו ערלים". אף מנוחת שבת אין להם, שכן אפילו בשאר ימות השבוע אסור להם לשבות... ("שיעורי הדף").

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשיניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: 3764*

אבי מורי
הר"ר **אלתר יוסף מאירוביץ** ז"ל
ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז
תנצבה
הונצח ע"י בנו
הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
ר' **ישעיהו עברוני** ז"ל
ב"ר מרדכי ודינה ז"ל נלב"ע ט"ו בשבט תשס"ט
תנצבה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו